

Furka István
**Szösszenetek
a műtéttanról**



Furka István

Szösszenetek a műtétanról

Furka István

*Szösszenetek
a műtettanról*



Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2025

A 2014. évi kiadás alapján

© Furka István, 2014, 2018

© Prof. Dr. Mikó Irén, 2025

© Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014, 2018, 2025

ISBN 978-963-318-433-2 (print)

ISBN 978-963-615-290-1 (pdf)

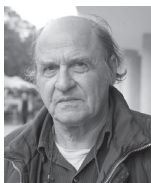
Kiadta: a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
dupress.unideb.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Debrecen, 2025



Prof. dr. Furka István
egyetemi tanár

A könyv megjelenésének évében az Egyetemen az 55. tanévét töltötte. A Műtétani Intézethez – amit hosszabb időn át vezetett is – kötődő sok-sok élményéből kötött egy csokorra valót.



László Ákos
grafikusművész,

aki évtizedek óta él Debrecenben és a városba beleszeretett. A „Pro Urbe” díja is jelzi az irányába megnyilvánuló megbecsülést. Rajzaival felékesítette a könyvet.



Prof. dr. Mikó Irén,

a Szerzőnek évtizedek óta nemcsak alkotótársa, hanem maga is részese volt több történetnek. Nagy hozzáértéssel és gyakorlattal gondozta a kéziratot a könyv megjelenéséig.



Juhászné Marosi Edit
szerkesztő,

aki e könyv formába öntését álmodta meg.



Gavallérné Császár Veronika
vezető titkárnő,

aki a gondolatok, történések betűbe formálását végezte.



Előszószöveget-féle

A tudomány – ahogy mondani szokás – nagyon komoly dolog, ahol mérnek, adatokat rögzítenek, tényeket tárnak fel, következtetéseket vonnak le, ahol kétszer kettő sohasem lehet öt, szóval ez olyan „száraz” valami.

Azokban az intézetekben pedig, ahol valamilyen „tant” oktatnak, pl. műtéttant, ott pontosan megtanítyák, hogy egy bizonyos beavatkozást hogyan, milyen sorrendben, milyen eszközökkel kell végrehajtani. Itt is szigorú a rend.

Mivel a fentiek emberi tevékenységhez kötöttek, bebecsúszik egyszer-egyszer valami...

Vannak dolgok, amelyeket nagyon nehéz úgy leírni, hogy az maradéktalanul visszaadja az akkor történeteket, kellően érzékeltethesse azt a helyzetet, ami akkor megismételhetetlenül lejátszódott. Lehet, hogy ez a szereplőknek emlék marad, de vajon a kedves Olvasó hogyan fogadja ezeket a szöszözene-teket? Ez számomra talány, így van bennem egy kis bizonytalansági érzés, hogy érdemes volt-e a tollért nyúltni...





Sándor Pista bácsi

Pista bácsit nagyon szerettem – jó ember volt. Beosztásom nem akadályozott abban, hogy jó barátságban legyünk, bár egy kicsit idősebb volt nálam.

Milyen végzettsége volt, azt nem tudom, de ha meg kellett javítani valamit, azt megcsinálta, ha a kísérleti műtétéknél kellett „műtősnői” feladatokat ellátni, akkor is tökéletesen tette a dolgát.

Az intézetben volt egy kis barkácsolóhely, ahol szeretett fűrnifaragni, ha mást nem, hát a kerékpárját tartotta karban, azaz szétszedte és összerakta.

– Lesz belőle kis kerékpár is? – viccelődtünk. Szerette Ő is a vidámságot.

Olyan ügyes ember volt, hogy amikor a Prof fejében megszületett az éregyeztető készülék gondolata, Pista bácsi kivitelezte azt használható formában.

Ez volt az első éregyeztető készülékek egyike. Ügyes kis szerkezet volt. Szerette a „masinákat”.

Nagy dolog volt abban az időben, amikor megvehettem az első Trabantomat, majd két év várakozás után. Pista bácsi



nagy élvezettel és előszeretettel nézte a motorját, meg az egész kocsit.

– Ne fáradj, majd lemosom.

– Köszönöm szépen. Majd elviszlek egy körre.

– Jó, de mikor?

– Mindjárt bemegyek a jogsziért.

Az intézet hátsó bejárata előtt úgy vagy tíz méterre állt egy öreg tölgyfa szépen körbekerítve – ketten se értük körbe.

– Na, gyerünk! - Pista bácsi a tiszta köpenyét felvéve várt rám.

Kocsiba be – indítás – megkerültem a nagy tölgyfát és megálltam.

– Menjünk, hát!

– Mondtam, hogy egy körre viszlek el.

– A fene a dolgod! – mondta csalódottan.

– Várj, azért ne szállj ki! – a pallagi kiskocsmában fizetem neki egy kör fájdalomdíjat.

Már említettem a kerékpárját, amit igen nagy becsben tartott. Ha letelt a munkaidő, akkor az többnyire úgy zajlott le, hogy Pista bácsi kivitte a bringáját a ház elé, lezárta a hátsó kijáratot, tűzre-vízre vigyázatok jelszóval ellenőrizte a villanyt, a gázt, s felpattant a „gépre”, ki a főkapuhoz és a vázon keresztbe tett lábbal megvárta Anikó nénit, a feleségét, aki szintén itt dolgozott a telepen és együtt kerekeztek haza.

Amíg zárta a házat, elegendő idő volt arra, hogy a csomagtartó hátsó ívére leukoplasztra írt „Vigyázat légfék!” feliratot felragasszak.



Másnap reggel.

– Te voltál?

– Mi lettem volna? – kérdeztem vissza ártatlanul.

– Képzeld, ahogy megálltam a főkapunál, jöttek az emberek kifelé, kedvesen mosolyogtak, egyesek meg nevettek rám. Mi történhetett? Nem tudtam elképzelni. Mire megjött Anikó is: „Mit csináltak a kerékpároddal?” Akkor vettem észre a „Vigyázat, légfék!”-et. Valld be őszintén, Te voltál?

– Één?...



Kicsi csipős bosszú

Egy-egy fura alak az intézetben vagy a közösségben zavarhatja az életet, helyt-helyt meg is keseríti. Az intézet akkori oktató fiataljai – azaz mi – bár már nem voltunk teljesen kezdők, a katonaságot is letudtuk, a rangsorban mégis többen jártak előttünk.

A Főnök s közöttünk nemcsak a beosztásbeli különbség érződött, hanem az életkori távolság is.

Az Adjunktusnőt szerettük, kedves, segítőkész volt, ma úgy mondanánk, hogy igazi úriasszony volt. Én még külön is köszönettel tartozom neki, a tudomány több területére bevezetett, kísérlettervezés, előadás megszerkesztése, közleményírás rejtelmei, és még sok kicsi apróbb dologban is segített – őszintén sajnáltam, amikor más intézetbe ment. Valahogy nem egyeztek a Főnökkel.

Amikor a távozás ténye véglegessé vált, egyre erősödött a Tanársegéd úr sok mindenre kiterjedő „tevékenysége”.

Az egyik szombaton – akkor még szombat is munkanap volt – kicsit laposabban pislogtam, mert az előző péntek este Bányai bácsi Aranyfácán című kocsmahivatalában (aranyos,



családias jellegű kis vendéglő volt a Maróthy György utcában) kicsit hosszasan „ünnepeltünk” a barátokkal.

– Nem helyes az, ha hét közben ilyen tevékenység folyik – jött a tanársegédi feddés. – Igaz, hogy helyes az a marxista tétel, hogy 8 óra munka, 8 óra pihenés, de egy szocialista embertípus tudhatja, hogy ezt csak szombaton illik csinálni, e téren is fejlődni kell társadalmunknak.

– Jó – mondtam röviden, nem volt kedvem vitatkozni sem, de főképpen azért, mert energiámat elvitte az előtte való este.

Egy másik alkalommal zöldpaprikát ettem májkrémes kenyérral. Én az ilyen paprikák közül csak a kifejezetten jó csípőset szeretem.

– Ennek alig van íze – szólt a tanársegédi megjegyzés.

Jó. Mit lehetett erre mondani.

– Mit szól majd a menyasszonyod, ha megtudja, hogy más nőekkel is láttak? – szólt a kollegámhoz az intelem.

– Elsősorban nincs is menyasszonyom, különben is mi köződ hozzá.

Jobbnak láttam gyorsan kimenni a laborból, nem akartam tanúja lenni ennek a csörtének.

Egy másik alkalommal Pista bácsi, aki egy nagyon kedves, sok mindenhez értő, többek között a „műtősnői” feladatokat is ellátó ember volt, panaszkodott nekem.

– Képzeld, az egyik cimborától, akinek szőlője volt, rendeltem egy kis demizson bort, amit ide hozott be az intézetbe. Isten bizony egy kortyot sem ittam belőle, de meglátta a demizsont a Tanársegéd úr. Kifogásolta, hogy az illető ide hozta. Ez



még csak hagyján – folytatta Pista bácsi –, de előadást tartott nekem, akinek én apja is lehetnék, hogy ez vezet az alkoholizmushoz, tönkremehet így a családom, ez helytelen életforma, meg egy csomó zagyvaságot mondott még. Na, hát mit szölsz hozzá?

– Bolond lyukból bolond szél fúj – próbáltam nyugtatni az öregfiút, nagyon fel volt háborodva.

– Mit szól bele az én dolgomba!

Mivel nem volt ún. szociális helyiségünk, ha ettünk, azt csak a labor egy kis sarkában tehattük, ami így egyben tartózkodóhelyiség is volt.

Egyik alkalommal meglátta a Tanársegéd úr, hogy főtt tartját ettem zöldpaprikával meg finom, friss kenyérrel. Ehhez az alábbi megjegyzéscsokrot fűzte:

– Helytelen, ha drága dolgokat eszel. Egy fiatalembernek takarékosan kell élnie, ha majd egyszer családot akarsz alapítani. A parizer is megtenné, a zöldpaprika ilyen formában víz ízű. Hát persze, az igazi férfi tudja csak élvezni az igazán erős paprikát.

Tele szájjal nem beszél az ember – tartja a jó modor, de mire lenyeltem a falatot, kiment a laborból, így elmaradt, amit mondani szerettem volna.

Ugye az embert, ha szakmai téren faragják, különösen ha igaz is, az valahogy elfogadható, de hát ez a forma?

Békés természetem miatt talán a kelleténél jobban türtőztettem magam, nem akartam tengelyt akasztani vele. A tüske viszont bennem maradt.



Azt is nagyon utáltuk már, hogy a Tanársegéd úr ha kellett, ha nem, a szocialista embertípusról tartott kiselőadásokat, meg a szocialista oktatótípusról, meg ehhez hasonló dolgokról.

Amikor már köztudottá vált, hogy az adjunktusnő távozik, „...akkor már biztosan ki fognak nevezni adjunktusnak, akkor majd jól mennek a dolgok, katonás rend lesz itt, mint ahogy a fegyveres testületeknél is van (egy időbe oda tartott a Tanársegéd úr, de ez valahogy elmaradt). A Profot is tudom befolyásolni, mert tudok róla olyan dolgokat, hogy el fogja fogadni majd a véleményemet” – így vélekedett a Tanársegéd úr.

Egyszóval nem volt jó hangulat az intézetben.

Pista bácsi többször is mondta nekem, hogy mit képzelsz ez a hólyag magáról, jól farba kéne rúgni. Magam is így vélekedtem. Orrára kellene egy kicsit koppintani, de úgy, hogy azért bajunk ne legyen, mert az ilyen alakoknak a reakciója kiszámíthatatlan.

Szóval Pista bácsival összeesküdtünk.

Az ebédlőbe – ahova jártunk, ha nem volt műtési nap – egy valakit előreküldtünk, hogy lehetőleg az első vagy második asztalnál foglaljon helyet nekünk is. Szerettünk hamar ebédelni, mindig éhesek voltunk. Öt-tíz perccel hamarabb nyitották ki az ebédlőt, de pontosan 12 órakor elkezdték az ételt kihordani.

A tányérok és az evőeszközök már előre ki voltak készítve, meg annyi szelet kenyér, ahány személyes volt az asztal.





Az egyik alkalommal, amikor gulyásleves volt ebédre, Pista bácsival mi mentünk előre helyet foglalni.

Tudtuk, hogy a kirakott tányérokat milyen sorrendben vesszük el, ennek megfelelően a Tanársegéd úr tányérját is tudtuk, hogy melyik lesz az. Ennek a mély részét azzal a pici, de méregerős paprikával – melyet népiesen a kutya pöcséhez hasonlítanak – alaposan bekentem. Pista bácsi pedig a kanál megfelelő részét.

Pár darab kis paprikát még egy kistányérra is kitettünk. Mindannyian lejöttünk időben. A Tanársegéd úr is leült a helyére.

– De jó, hogy van egy kis erős paprika is. Rendesek vagytok, hogy hoztatok, csak az igazi férfiak szeretik az erőt – hangzott el a már többször kijelentett nagy igazság.

Kis paprikát tettünk mi is a tányérjainkba. Az elkészített tányér is jó helyre került. A Tanársegéd úr még egy kis paprikát is szétnyomkodott benne, a rászedett levest is megkavarta, hogy még jobban oldódjon az erős.

Természetesen mi már békésen kanalaztuk ezalatt az étetet, s amikor a velem szemben ülő Tanársegéd úr végzett az előkészületekkel, magához vette az első kanál levest. Elfehért, majd hirtelen kékes-vörös lett, lélegzete egy pillanatra elállt, düllendő szemekkel és tágra nyitott szájjal felugrott, s kirohant az ebédlőből.

– Mi történt? – kérdezték a többiek.

Hát mi? – ezt csak mi ketten tudtuk.



12 nyúl füle – avagy kísérleti nehézségek

*A*mikor a lemetszett, levágott ujjak visszavarrásának kezdeti korát éltük, két professzorunk úgy döntött, hogy a gyógyulás feltételeinek javítása érdekében állatkísérleteket kell végezni azért, hogy a folyamatokat jobban megismerhessük, ezáltal segítve a klinikusokat. Sok helyen folytak idevonatkozó kutatások határokon innen és túl – ezek közé volt sorolható az itteni próbálkozás is.

E sorok lejegyzője, úgyis mint asszisztens, fül- és szemtanúja volt e történéseknek.

Első kérdés az volt, hogy milyen állaton lehet e kérdést modellezni.

A majmokon végzendő kísérlet még álomnak is álom volt; a kutyák, macskák nem jöhettek számításba elsősorban technikai nehézségek miatt; így aztán megállapodtak, hogy a nyulak füle lesz a legalkalmasabb, mert az hosszú, relatíve nagy, könnyű lesz az öltéseket behelyezni és jól lehet majd látni és tanulmányozni a folyamatokat.

- Szerezz nyulakat! – szólt az utasítás.
- Igen.



– Az első körben 10-12 elég lesz.

Az állatok beszerzéséhez szükséges követelményrendszer akkoriban még nem volt olyan mint ma, így kis utánajárással nyúltenyésztőtől könnyű volt házi nyulakat vásárolni – bár meg kellett győzni a gazdát, hogy nem tenyésztésre, hanem kísérletezésre kellenek az állatok.

– Megérkeztek a nyulak – jelentette az állatgondozó Józsi bácsi, de a kutyák – volt vagy 30 belőlük – nagyon idegesek, ugatnak, mit csináljak?

– Majd megkérdezem.

– Találjon ki valamit az Öreg, nyugtassa meg a kutyákat, holnap operálunk vagy négyet, készüljetez elő. Lemetsszük az egyik fület, majd visszavarrjuk, a másik oldal kontroll lesz. Hamar lemegy ez a sorozat.

Az altatás jól ment. Az első fül lemetszése hamar sikerült. Egy nagy ér a fül elülső vastag élén eléggé vérzett, de lekötés után ez is rendben volt. Néhány öltéssel a fül visszavarratott, de a fül nem úgy állt, mint a másik. Az bizony lekonyult.

– Sebaj! – jött a mentő ötlet. Egy spatulát lehet Leukoplaszttal rögzíteni a levágott darabhoz.

De sehogy se akart az a fül állni.

– Kezdeti nehézségek – ez volt mindkét részről az egybehangzó megállapítás. Így ez elő kísérletnek számít.

A második esetben hosszabb csonkot hagytak, hogy a spatulához jobban lehessen rögzíteni a levágott darabot, de ez a fül se akart állni. Ez is előkísérlet lett.



A harmadiknál változott a módszer. A nyúl fülének vastagabb előélet nem vágták át, így elmaradt a vérzés, könnyen lehetett a spatulához rögzíteni a bemetszett részt. Végző soron nem történt teljes fül lemetszés.

– Így is lehet majd vizsgálni, hogy hogyan gyógyul ez a porcos, rossz keringésű, végző soron majdnem teljes keringésétől megfosztott terület.

Ebben maradtak az operatőrök, s mivel végző soron rövid beavatkozások voltak ezek a műtétek, hamar lement a sorozat.



– Tíz napig csak figyeljétek a nyulakat, nem kell átkötözni, azért, hogy zavartalan legyen ez a folyamat.

Igen, de eljött a tizedik nap. Tetszettek már látni 12 nyulat fél füllel szaladgálni?

Igen, az elgondolás jó volt, kicsit korát megelőzte, de még nem volt ismert – legalábbis itthon – a mikrosebészetnek az ide vonatkozó technikája és eszközrendszere, így sajnos ez nem volt sikeres kísérlet.

Eszköz hiányában bizony sok jó gondolat elenyészett.



„Evipannal kezelt” sertéshús

A kísérleti állatok tetemének megsemmisítését ma szigorú szabályok írják elő: zárt rendszerű becsomagolás után kibonthatatlan speciális edényben hamvasztást ír elő a törvény. Mondanom sem kell, hogy a „hőskorban” ez másképpen zajlott le.

Szigorúak voltak a régebbi előírások is, de egészen más jellegűek voltak. Tájékozódásképpen például a nagy laboratóriumi állatokat, ha befejezték földi pályafutásukat, nyúzni kellett. A bőroket be kellett szolgáltatni, amit a Nyersbőr Forgalmi Vállalathoz kellett elszállítani – az ottani átvételi elismervényt az itteni állatszámossal hasonlította össze az illetékes revizor. Szóval szigorú elszámoltatási rend volt. Ehhez hozzátartozott még az is, hogy a boncolást végző orvosnak azt is be kellett írni a boncnapló megjegyzés rovatába, hogy ezek az állatok nyúzhatók, nem nyúzhatók. A tetemeiket a Fehérje-feldolgozó Üzembe, népszerű nevén a „büzgyár”-ba szállították. Egyszerűen kicsit nyúgós volt a dolog. A kis laborállatok – például az egerek – rendszerint az állatkert valamelyik ragadozójának étrendjén szerepeltek.



A hétköznapokon ment minden a maga útján.

A kutatómunkában az az állandóság, hogy egy idő után minden változik. Ez adja az egyik szépségét is.

Abban az időben több olyan beteg is érkezett a Belklinikára, ami nagyon komoly gondot okozott. Gombamérgezettek, vagy egyéb okból kifolyólag májkómások. Sajnos a legtöbbszörük – talán majdnem mindenki – elment a mindenélők útján.

A tenni vágyó orvosok Kulcsár professzor úr vezetésével kitalálták azt, hogy talán lehetne ezeken a betegeken segíteni, ha ép májon keresztül folytatnák át a beteg vérének és így a méregtelenítés megtörténhet, legalábbis addig adnak segítséget, amíg úgy mond a saját máj működése javulhat, netalántán helyreállhat.

Ismét egy jó gondolat – korát kissé megelőzve.

Együttesen aztán úgy gondoltuk, hogy talán egy 60-70 kg súlyú sertés kivett, átmosott mája segíthet. Rögtön megindult a szervezés – a gazdaságok szívesen adtak állatokat. Mi sem volt természetesebb, hogy a máj kivétele intézetünkben történjen. Ez a művelet rám hárult, melyet örömmel vállaltam. Tudták, hogy édesapám híres hentes- és mészárosmester volt, és az is valahogy ismert volt, amit ő mondott: „Fiam tanulás ide vagy oda, de ezt is meg kell tanulnod!” Így komoly „előtanulmányokat” folytattam a sertésanatómiát illetően.

Egy reggel megérkeztek a sertések – mindig kettő. Egy tartalék volt, ha valami nem várt dolog történne.

Az első próbálkozás természetesen beteg nélküli volt, hogy a részleteket begyakoroljuk s gördülékenyen menjenek a dol-



gok. Az egyik sertés máját vettük ki, mostuk át s örömkre szolgált, hogy minden rendben ment. Altatás – ekkor az Evi-pan nevű szerrel altattunk. Hasmetszés, a máj kivétele, átmosása, majd a klinikára szállítása. Úgy történt minden, ahogy elterveztük. Számomra különösen érdekes volt a máj átmosása, nem egyszerre kezdett a máj minden része halványodni, nagy szigetek alakultak ki. Ma már tudjuk, hogy azok a máj egyes szegmentumai voltak – akkor még igen messze álltunk az ilyen ismeretektől.

Egymás után több májkivételre került sor: Evi-pan narkózis – hasmetszés – májeltávolítás – átmosás – a máj átszállítása.

Lehet, hogy a munkatársak kérdezték, hogy mi legyen a sertés maradványaival, de az igazat megvallva – egyéb elég sok más tennivalók miatt – nem is nagyon érdekelt a dolog.

Az egyik májkivétel után az egyik kolléga megkérdezte, hogy vihet-e el a „húsból”?

– Ahogy szeretnéd.

Nem szabályozta semmi, hogy lehet vagy nem lehet. Gusztus kérdése, igaz most sem nagyon izgatott a dolog.

Azt tudtam, hogy volt intézet, ahol kakasokkal kísérleteztek, de azokat nem altatták, hanem elvéreztették, az anyagot kivették belőle, aztán jót ettek egyszer-egyszer.

Másnap reggel az intézet előtt kiszállok a kocsimból, épp akkor ért oda az egyik szomszéd intézet vezető asszisztens-nője is.

– Kezét csókolom! Hogy van? – jött ugye a szokásos általános kérdés, mire a hölgy:





– Majd meggyulladt a ház tegnap – nagy bérházban lakott.

– Hogyhogy? – érdekelt is a dolog, meg siettem is.

– Valakinek a lakásából elviselhetetlen bűz jött ki, meg füst is, a tűzoltókat is hívta valaki, szóval nagy zűr volt.

– Nem lett bajuk?

– Nem.

– Ez a lényeg. Kezét csókolom! – siettem be a házba.

Szokásos reggeli teendők után egészen más ok miatt megkérdeztem a kollegát:

– Na, hogy sikerült?

– Megégett, szénné égett! Az Evipan volt az oka. Egy kis ramazuri is kerekedett, még a tűzoltókat is hívta valaki. Pedig olyan szép darab hús volt!



Opus primus

*N*agyon kedves szokás az, hogy az első műtétet egy koccintással ünnepeltük meg régen. Nem mindenki osztozik velem e téren, de én úgy érzem, hogy ez valamiféle elismerés az első műtétet végző felé. Akkor is élt ez a szokás, ha valaki olyan típusú műtétet csinált, amelyet előtte még nem.

Valahogy ez úgy került be a köztudatba, hogy ez egy „dobós” műtét. Az elnevezés eredetén igazán nem gondolkodtam még el.

A műtős fiúk is szorgalmasan ismételték ezt a tényt az illető felé, amit ugye mindenki tudott, aki a műtő körül forgolódott. A pénzt a műtősfüúknak kellett adni, mert ők ismerték a „folyadékok” mennyiségét és minőségét, mivelhogy a beszerzés is az ő feladatuk volt, amit örömmel tettek.

Ez szolid esemény volt – soha senkin nem látszott az alkohol – legalábbis nem emlékszem vissza ilyen esetekre. Szóval ez volt az „opus primus”, az első műtét. Azt hiszem, egyre kevesebben ismerik ezt a hagyományt.

Annak idején fizettem én is eleget, örömmel, mert ugye egy bal here vízsérvet meg egy jobb oldalit is külön számítottak



ezek a „zsványok”, mert az egyik ugye bal, a másik pedig jobb, tehát ez nem ugyanaz. Egyedül csak egy circumcisio alkalmasval fizettem egyszer, amikor egy 80 éves idős úr tűszúrásnyira beszűkült, heges fitymáját kellett megoldani, mert ez szegénynek komoly vizelési nehézséget okozott.

Amikor már „erősödtem” az intézetben, nagyon szolidan bevezettem én is az „opus primus” hagyományát. Úgy gondolom, hogy a Professzor úr erről a tevékenységről nemigen tudott. Amikor Béla tanár úr is megérkezett a házba, e téren is erősített engem. A régi intézetben orvosi szoba nem volt, laborban voltak a munkatársak, csak nekem volt egy olyan szobának alig nevezhető helyiség, ahol ha hárman voltunk bent, akkor ki kellett volna tenni a „megtelt” táblát.

A könyvtár az ugye veszélyes területnek számított, mert a Prof szobája mellett volt, meg az irodán keresztül kellett bemenni. Az összes többi helyiség nem volt alkalmas, tehát maradt a labor.

A sörösüvegeket mégse lehetett a labor asztalára kisorakoztatni, már csak a lebukás veszélye miatt sem. Más dolgot kellett kieszelnünk.

Az „opus primus”-ra sok ok volt, mert akkor csináltuk a pancreas szegment transzplantációt, a tüdőfunkció beszűkülésének megoldását extracorporalis helyzetű donor tüdő recipiens állat keringésébe kapcsolásával, az uretero-neocystostomiák módosítását, a mozgó szíven történő coronaria-mammaria bypasst és még jóegynéhány beavatkozást. Fiatalok is voltak szép számmal, ők is kaptak megfelelő feladatokat.



Ok volt tehát „böven”.

Akkoriban lehetett ismét kapni Unicumot a boltokban a jellegzetes gömb üvegben. A kicsi 2,5 decis, a közepes félliteres, s a nagy üveg egyliteres volt.

Úgy gondoltuk, hogy egy korty Unicum igazán nem a világ, „opus primus”-ra viszont elég.

Sok minden tevékenység folyt a házban, amint már a fentiekben mondtam, így be-becsúszott egy-egy kis hiba, amit önhatalmúlag úgy gondoltam, hogy „büntetni” kell, melynek legalkalmasabb formáját is egy-egy Unicumos üvegben szabtam meg. Hogy még jobban álcázzuk a dolgokat, ugye a gömb alakú Unicum egy labdára – a mi szójárásunk szerint „laptára” – hasonlított, így alakult ki egy kis, közepes vagy nagy „lapta” büntetés. Ezt én akkoriban divatos sárga röntgen papíron tudattam az illetővel, beragasztva a szekrénye belső oldalára, hogy kis, közepes vagy nagy „laptára” ítéltem.

Rendben mentek a dolgok, jó hangulatban teltek a napok, a műtétek jól sikerültek, de néha a sárga lapok mégiscsak bekerültek a megfelelő szekrénybe.

Az igazán nem túl gyakori esetek egyikén a Profot hallottuk bejönni a bejárati ajtón és egyenesen a laborba jött. Benyitott, a kellesténél többen voltunk bent – illedelmes köszönés – végignézett rajtunk – rövid, kínos csend.

– A Tanár urat kérem a szobámba! – ezzel sarkon fordult.

– Most kösd fel a gatyád! – mondta Béla tanár.

Elindultam, s bementem.





- Mi volt ez a népgyűlés?
 - Műtét után beszélgettünk.
 - S mi volt ez a szag?
 - Az emberek meg vannak fázva, köhögnek, kanalas Fagifort vettem be, annak van ilyen szaga.
 - Köszönöm – mondta és eltávozhattam.
- Szánom-bánom bűnöm, hogy füllentettem, de valahogy ma sem érzem magam vétkesnek.



Egy professzori műtét emléke

*L*adányi Józsa professzornő, bár már a klinika igazgatását befejezte, szeretett átjárni hozzánk és részt venni a különböző kísérleti műtéteken.

Ennek általában a menetrendje a következő volt. Szólt a Professor úr, hogy a Professzornő is átjön és Ő is benne lesz a műtétben.

Rendszerint az első műtétben vett részt. Megérkezése többnyire pontos volt, de a folytatásra már ez nem mondható el. Bement Bornemisza professzor úrhoz – vagy teáztak, vagy kávéztak –, s természetesen beszélgettek, ez hol rövidebbre, hol hosszabbra sikeredett. Ez nekünk jelentett gondot, természetesen az altatás miatt.

Különösen nekem fájt a fejem, mint műtőfőnöknek, hogy mikor kezdünk. A tapasztalat azt mutatta, hogy ez a „várakozási idő” általában 15 perc körüli idő volt, s ezt így bekalkuláltuk az altatás kezdetébe is. De ha nem így volt, az már gondot okozott. Ekkor jöttek a praktikák.

- Szólj be, hogy az állat alszik.
- Jó, jó. Mindjárt megyünk.



Vagy: – Forró sőt tetszenek kérni, vagy elég csak a testhőmérsékletű?

– Milyet is kérjünk? Jó lesz a testhőmérsékletű.

– Igen, akkor készek vagyunk.

Akár forrórt kértek volna, akár nem, ez volt a válasz: „Igen készen vagyunk.”

Persze az előkészületek rendben voltak.

– Kikészítettessük ezt, meg ezt a fonalat?

– Szövetragasztó anyagot is tetszenek kérni?

Tudnék még többféle praktikát is felsorolni, a lényeg az volt, hogy jöjjenek.

Ha valami olyan témát boncolgattak, ami nagyon érdekes volt számukra, folytatták ezt a bemosakodás folyamán is, persze meg-megszakítva a műveletet. Telt az idő...

Ha ez még folytatódott műtét alatt is – szóval a beavatkozás lendülete enyhén szólva elmaradt a szokásostól.

Érdekeseket beszélgettek – tanúsíthatom, hisz számtalanszor asszisztáltam.

Az egyik ilyen alkalom emlékezetes maradt.

Nyúlón folyt a kísérlet, hasüregi műtét volt. Háborús élményeket feszegettek, ami kétségtelenül érdekes volt. A Professzornő operált és már a vége felé tartottunk, a befejező öltések következtek.

Két öltés között is elhangzottak nagyon érdekes részletek, amikor egymásra is néztek, aztán a már kézben lévő öltés gyors befejezése történt.



– Józsám! Hozzávarrtál a nyúlhoz! – mondta kissé fura fennhangon.

Sérülés nem történt, a Bornemisza professzor kezén lévő cérnakesztyű kissé hosszabb ujját öltötte oda Professzornő véletlenül a nyúlhoz.



Névváltoztatás

*S*zerettünk kollaborációban dolgozni, mint ahogy ma is. Tágultak így a lehetőségeink is, meg több emberrel kerültünk kapcsolatba. Meggyőződésünk volt, hogy így hasznosabb lehet a mi munkánk is.

Nagyon szerettem – szerettünk – „Béla Tanárral” dolgozni, aki kitűnő operatőr, pontos, egyenes ember volt, nem tűrte a sumákat. Úgy került az intézetünkbe, hogy nem éppen a legegyszerűsebb úton „távolították el” a klinikáról. Majdnem mindenki tudja, hogy ez mit jelentett abban az időben. (Most nagyon-nagyon finoman fogalmaztam.)

Körzeti orvosnak állt, de mivel kandidátusi fokozata volt, ebbe – vagy a Minisztérium vagy az Akadémia pontosan nem tudom, hogy kik – beleszóltak. Szóval valakiknek ez nem tetszett és így visszahelyezték az egyetemre, így került az intézetünkbe. Azt is terjesztették róla, hogy összeférhetetlen, de együtt dolgozásunk hosszú évei alatt – mint ahogy a Kedves Olvasó sem perelt velem soha – egy rossz szó nem hangzott el közöttünk.

Mikor nyugdíjba ment, azt is mondta, szeretett velem meg



az adjunktusnővel dolgozni. Sok szépet csináltunk együtt, utólag is így értékelem.

Egy, a Belklinikával közös munka során az történt, hogy a műtétek előtt-alatt-után, a harmadik, a hetedik napon, illetőleg a kísérletek utáni ún. posztoperatív időszak alatt többször is vért vettünk az állatoktól és küldtük át a klinika laboratóriumába.

Az volt a kérés, hogy ne állatszámot írjunk a kémcsövekre, hanem névvel lássuk el azokat. Bizonyára ennek megvolt az oka – de soha nem kérdeztük a miérettet.

Az első beavatkozás után tanakodtunk, hogy milyen nevet adjunk a malackának, amely éppen nőnemű volt. Mivel ez a műtéti sorban az első volt, legyen az első asszonyról a neve Éva. A kémcsőre ez került fel: Éva malac 1.

Annak rendje-módja szerint a kémcsövek átkerültek a laborba és itt aztán óriási, szörnyű vihar tört ki, mert az egyik laboráns nőt, akihez a kémcsövek kerültek, Évának hívták. Hogy ő nem malac, miért szégyenítjük meg, kik azok, akik ezt az anyagot küldték, micsoda dolog ez, ezt ő nem csinálja, hogy ő nem ezt érdemli, szóval óriási volt a felháborodása – amint mondtam, nagy volt a vihar.

A laborfőnök valahogy lecsillapította s elrendezte a dolgot, átjött hozzánk, hogy beszámoljon a történekről, meg hogy változtassunk névválasztási technikánkon.

Letettük mindannyian a nagy esküt, hogy semmilyen bántó szándékunk nem volt – az első asszonyról választottuk a nevet.





A laborfőnök úgy látta, hogy ne menjünk át bocsánatot kérni, mert az esetleg újabb olaj a tűzre. Mi is így láttuk – így az engesztelő látogatás elmaradt.

Ezek után nagyon gondosan választottuk a neveket, lehetőleg nagyon ritkákat, nehogy magunkra hozzuk újra a bajt. Még a takarítónők nevét is felírtuk, nehogy hasonló eset forduljon elő.

Ennek a kísérletsorozatnak a végére értünk, ami sajnos egybeesett az állatok életének a végével.

Az embereink, asszisztenseink nagyon szerették, szeretik velünk együtt az állatokat, így nehéz szívvel nyúltak az életet kioltó fecskendőhöz, de az embereket még jobban szerettük és a betegek iránti elkötelezettségünk felülírta az előbbieket.

Ilyenkor pontos egyeztetések zajlottak, súly, szín, nem, különös ismertetőjel, azonosító számok mellett. Nagyon fontos volt a mindenre kiterjedő ellenőrzés, mert hisz így lehetett megbízhatóan értékelni a kísérleteket.

A munka során elérkeztünk az Izabella nevű malachoz is. Jött is az aprólékos ellenőrzés – minden egyezett, csak az állat neme nem.

– Mmm??

Ez egy herélt egyed volt, a névadásnál ez valahogy elkerülte a figyelmünket, így aztán jegyzőkönyvi helyesbítést kellett végrehajtani, így aztán a malacka páciensünk neve Izabella helyett IzaBéla lett.



Satu, kutya, kefe

*S*okan jöttek más intézetekből is hozzánk kísérletezni, hisz csak nálunk adódott lehetőség állatműtéteket végezni.

Még mielőtt bárki is alacsonyabb rendű műtéti tevékenységnek ítélné meg az állatokon végzett beavatkozásokat, meg kell, hogy mondjam, hogy sokszor nehezebb például betartani a sterilitás szigorú szabályait, bizonyos eljárások nehezebbek – egy szóval itt is fegyelmezett, körültekintő munkára van szükség. Ez azért is fontos, mert a kísérleti eredmények kellő megfontolások után vihetők csak át a klinikai gyakorlatba.

A kísérleteknél még az is gond lehet, hogy például hogyan utánozzunk valamelyes kórformát, hogy annak kezelését új módszerrel befolyásoljuk, gyógyítsuk?

Egy szó mint száz, jöttek a Sebészeti Klinikáról is – többek között egy kedves, adjunktusi rangban lévő, meglehetősen korpulens, magas úr.

– Mikor mehetek át, hogy megbeszéljük a részleteket? – kérdezte telefonon.

– Akár már délután is.



Úgy illett, hogy a megbeszélte időpontban a csengetéskor elébe menjek az ajtóhoz. A kézfogás után majdnem felsziszszentem, mert az átlagosnál nagyobb, izmosabb tenyerében szinte eltűnt az én kicsinek nem mondható kezem, melyet úgy istenigazából megszorított, s a bal kezével még nyomatótkot is adott az aktushoz. Majdnem összeragadtak a szorítás alatt az ujjaim.

Gondolom, örömeiben tette ezt, mert hozzájárultak a főnökök a tudományos munkájához.

Megbeszéltük a részleteket és a menetrendet, s a kikíséréskor az ajtóban megisméltődött ez a rettenetes szorítás – talán még könnyek is megjelentek a szememben. Szerencsére hamar elment.

Néhány nap múlva indult a kísérletsorozat. Megérkezésekor megisméltődött ez a szerencsétlen kézsorítás a kézfogásnál. Elfelejtkeztem róla, hogy a korábbiakban már „kétszer áldozatul estem”.

Az egyik alkalommal nem voltam a műtétben, más dologom akadt az irodában. Szólt a telefon:

– Jó napot kívánok, Furka István beszélek!

– Te vagy István? – szólt a barátom a Sebészeti Klinikáról.

Satu ott van még?

Rögtön rájöttem, hogy a becenév kit takar.

Különben érdekes kísérletsorozatot kezdtek, a belek összenövését tanulmányozták. Ezt próbálták utánaozni úgy, hogy a belek külső felszínét egy gyökérkefével hosszasan megsértet-



ték keféző mozdulatokkal. Vizsgálták az összenövések fokát és ennek műtéti megoldását.

Megérkezett a Főnök egyik alkalommal – volt valahol –, s megkérdezte az éppen kinéző műtősfútól:

– Mi folyik a műtőben?

– Az Adjunktus úr meg Hanyik Jancsi megkefélték a kutyákat.

– Mit csináltak???

– Az Adjunktus úr meg Hanyik János szakkörös megkefélték már az utolsó kutyát is.

– Mondja meg a Tanár úrnak, hogy azonnal jöjjön hozzám!

– Tessék!

– Mit csináltak ezek a műtőben? – Elmondtam.

– Már majdnem valami másra gondoltam – mondta a Főnök megkönnyebbülve.



A titkárnőről

*M*ost, hogy ezeket a szösszeneteket diktálom, nekiszegzem a kérdést hol az egyik, hol a másik titkárnőnek, hogy írjak-e Rólatok is?

Néhány másodperces hallgatás, pici rejtett, alig észrevehető fanyar mosoly, s látszott az arcokon, hogy most mit is mondjak?

– Na, írjak vagy ne írjak?

– Hát biztosan van a Professzor úrnak olyan története, hogy...

– Na, írjak vagy ne írjak?

– Igen. – De egy halovány kételkedő várakozás ült ki az arcokon, meg a hangjukon is érződött ez a dolog. Persze az ilyet az ember nem érzékeli, más veszi észre csak.

A titkárnőről szóló mozaikok az intézet igazgatásom előtti időkből valók.

Igen, a titkárnők nagyon fontos munkatársak. A zavartalan, harmonikus munkának fontos alkotóelemei ők. Ha nem állnak feladatuk magaslatán, az általuk okozott zavar sok



gondot, meg egyéb bajt is okozhat. Ezért aztán érthető a jó titkárnőkhöz a főnökök ragaszkodása.

Annyi mindent kérünk tőlük, hogy egyszerre százfele figyeljenek, mindent tartsanak észben, érezzék és tudják, hogy lehet-e benniünket zavarni, figyeljenek a programokra, határidőkre, a főnök bizalmasai is legyenek, ne fecsegyenek, meg tudja az ég, hogy még mi mindent tudjanak csinálni.

A jó sorsom megengedte, hogy fél évszázadnál több időt tölthessek szeretett Alma Materem kebelén belül és visszaemlékezhessem legendásan híres titkárnőkre, így Babszikára a Szülészetről, Magda asszonyra a Kórbonctanról, Majorné Erzsike a II. Belről, Sántáné Erzsike az I. Sebről, Szilágyiné Hajni a Kórtanról, Szentkeresztyné Cili az Élettanról – még sokan lennének a sorban. Elnézést kérek Tőlük, de mindenkit nem lehet felsorolni. Egy időben az Igazságügyi Orvostani Intézetben titkár volt Sanyi bácsi – ő volt a „bajuszos titkárnő”.

Klári hosszú időn keresztül volt titkárnőnk. Mindig elegáns, magas, kék szemű, fess nő volt, kifogástalan sminkkel, sokan megfordultak utána. Akit kedvelt, annak sokat segített, de másoknak is megcsinálta, amit kellett, de csak azt. Az egyik nyári szabadságom után visszatérve Klári nem volt, elment a házból. Számomra még most is homály fedi a miertet.

Abban az időben a Személyzeti Osztály mindenható volt, hogy ki kerül a titkárnői státusba, mert ez ugye „bizalmi” állás (demokratikus érzelmű az illető, a rendszerhez való hűség, esetleg jelentési kötelezettség stb., stb.), az első káderezés



természetesen ott történt, csak azután küldték a jelöltet a Főnökhöz, hogy válasszon.

A felvételi sablon a következő volt: beszélgetés (a leírt életrajz elmondva), íráspróba (gépirás), szétnézés a házban – rendszerint próbaidős felvétel volt a vége, melyet egyszer-egyszer a Személyzeti Osztály még nyomatékosított is.

Az egyik azért vagy amazért, vagy az Isten tudja miért ment el, egyszer-egyszer a Főnök is nemtetszésének adhatott hangot – jöttek-mentek a titkárnők. Igazából már nem is emlékszem mindegyikre – kirostálódtak az emlékezetemből.

Egyszer csak egy alig félszáz éven túli hölgy jelent meg.
– Szöszi vagyonok.

Meglepetésemben én is morogtam valamit, mert hisz az arcvonásai, a bőre színe, a valószínűtlenül meghatározhatatlan hajviselete és annak színe – szóval az egész megjelenése meglepett.

– A Professor felvett, én leszek a titkárnő. Forduljon hozzám bizalommal.

Morogtam valamit megint. Jobbnak láttam elmenni a szobámba egy kicsit emészteni a dolgokat.

„A békés egymás mellett élés Szöszikével” jegyében telt és múlt az idő. Valahogy elmentek a dolgok. Volt írnia bőven.

Egyszer egy diktálás alkalmával – annak egy kis szünetében – meglepő dolgot mondott.

– Tudja, évekkal ezelőtt olyan csinos volt a lábam, hogy harisnyareklámnak kértek fel. Meg akarja nézni?



– Ööö. Elhiszem Szöszi. Időre kell ezt az átíratot átküldeni, írjunk tovább.

Nem sokkal nyugdíjaztatása előtt vált világossá, hogy miért töltött viszonylag hosszabb időt nálunk. Egy diktálás alkalmával kiment az irodából, ezalatt rendeztettem a kéziratimat és véletlenül találtam az írógép mellett egy általa kézzel írott jelentésféle kezdeményezést: „Nyilvánosan azt mondta Furka docens XY elvtársra, hogy az egy nagy uhu bagoly.” További szöveg nem volt a papíron. Jobbnak láttam nem csinálni ügyet belőle, csak a Profnak jeleztem. Ő pedig csak jelentőségteljesen hallgatott.

Megértük Szöszi nyugdíjaztatását.

Megint jöttek-mentek a jelöltek, változó időtartammal.

Az egyik ultrarövid ideig volt. A Kórbonctani Intézet alagsorában volt az ebédlőnk, és ha rossz volt az idő, akkor az lgaszágügy alatti alagúton mentünk oda. Az első alkalommal ugye együtt mentünk többen a házból az új titkárnövel, bizony erőteljes szag volt az alagútban.

– Mi ez a szag?

– Néhány napja rossz a tetemek hűtője, onnan jön.

Többet nem láttuk a hölgyet.

Az átlagosnál kicsit hosszabb tanulmányúton voltam, s mikor megjöttem, jelentkezni akartam a Profnál, ahová az irodán keresztül vezetett az út. Mikor beléptem, egy teljesen idegen nőt találtam ott. Meglepett a megjelenése – amit most mondani fogok, azt Isten bocsássa meg nekem, és az illető nő. Leírhatatlan hajviselet övezte arcát, sőt azt teljesen elborító,





általam még soha nem látott borzasztó smink fedte – különböző festékeket használva. Ez így, inkább színtani káromkodásnak volt felfogható, semmint harmóniának. Döbbenetet keltő ajakfestés, az aranykeretes szemüvegben a magas dioptriaszámosságú üvegen keresztül a szemtengelyferdülése jobban hangsúlyozódott a kívülálló számára, persze erről szégyény nem tehetett – de az összképhez ez is hozzátartozott. Vékony felsőtest, meglehetősen széles csípővel, a ruházatát nehezen lehetett volna leírni. A hosszú ujjak végén igen hosszúra hagyott körmökön rikító piros lakk. Tessék elhinni, hogy meglepődve, szótlánul álltam az irodaajtóban.

– Maga kicsoda? – kérdezte tőlem, kicsit rikácsoló hangon.

– Én ide tartozom. De kegyed kicsoda?

– Én vagyok a titkárnő.

A Professzor úr vetett véget „bemutakozó” társalkodásunknak azzal, hogy: „Itt az új titkárnő. Na gyere, mesélj, mi volt a tanulmányúton.” Leültünk.

– Tudod miért vettem fel?

– ???

A sok jelentkező közül ő volt a legolyanabb, amely biztosíték arra, a bajok megelőzése érdekében, hogy ne kívánja őt meg senki.

Professzor úr tévedett – a házon kívül több barátja is volt.



Mese a nyúlcomb körül – avagy kicsi tévedés

*A*nnak idején egy kis pihenési alkalmatosságot szereztünk a Zempléni-hegységben és amikor csak lehetett, uccu neki, mindig elmentünk.

Nagyon jó lehetőség volt, sokszor nyáron még az ott lévő körzeti orvos kollegát is helyettesítettük – így összejött a kelleme a hasznossal.

Az ottaniaktól tudtuk, hogy a határ szlovák felén olcsóbb az üzemanyag, amit igyekeztünk mi is kihasználni – igaz, akkor még senki nem beszélt üzemanyag-turizmusról. Meg az is jó volt, hogy dugi forintért adtak benzint az ottaniak.

A technikája az volt, hogy Sátoraljaújhely főterén maradt a család, vagy sétáltak vagy fagyiztak, esetleg a hiányzókat megvették. Ezalatt az utca végén lévő határhoz mentem, útlelvelepcsételezés, esetleg pár perc várakozás – ugyanez a túoldalalon. A határtól 5 percre volt a benzinkút. Teletankolás – rendszerint az üres benzinkannába is – fizetés – az alibi sörvásárlás fontos momentum volt – vissza az előbbi úton.

Rendszerint a csomagtartót kellett kinyitni a vámvizsgálathoz.



- Mit vásárolt?
- Ezt a pár üveg sört.
- Ha a benzinkannára is rákérdezett a vámos: „Ez mindig itt van, ez a biztonsági tartalékom.” Egy picit be is poroztuk a kannát, mert így azt lehetett mondani, hogy ehhez hozzá se nyúltunk, hisz látszik rajta.
- Jó utat! – ezzel vége volt a dolognak. Persze, hogy tudták, hogy miért voltunk odaát.
- Egyik alkalommal a határőr rám köszön:
- Jó napot Doktor úr!
- Úristen, ki ez a vámtiszt? – mert hisz ő köszöntött.
- Jó napot!
- Nem ismer meg?
- Jaj, segítsen egy kicsit, annyi emberrel találkozom nap mint nap.
- Én voltam az a vámos, aki mikor a nyúlcombból való mintákat küldték Amerikába, én zártam le a mintákat, meg adtam a papírokat.
- Igen, igen, hát persze, hogy emlékszem – de ekkor nem volt egyenruhában.
- Dehogynem, hát hivatalos eljárás volt az. – Püff, ezt jól eltaláltam.
- Mi lett a vége a kísérletnek?
- Óó, nagyon érdekes eredmények születtek az izomműködést illetően.
- Na, akkor ez megérte. Szerettem Debrecenben szolgálni, de hát ide helyeztek. Tudja, hogy van ez.



– Biztos jó itt is.

– Nem panaszkodom. Jó utat! Viszlát!

Megérkezett egy újabb kocsi és ahhoz kellett mennie.

Igen, ez a vámós által is emlegetett munkánk egy nagyon érdekes kísérletsorozat része volt.

Az első nyugatról jövő ajánlat az úgy sikerült, hogy az Életanon Kövér András professzor izomélettannal, a Kórtanon Szilágyi Tibor professzor pedig az úrkutatásokban volt érdekelt, az Amerikában dolgozó Sréter Ferenc pedig az amerikai úrkutatáshoz kapcsolódott valamilyen formában. Mivel mindhárman jól ismerték egymást – Sréter Ferencnek valamelyest debreceni kapcsolata is volt – közös kísérleteket határoztak. Azt kívánták utánozni, hogy egy folyamatos izom-ideg ingerlés miként hat az izmok felépítésére, mert ennek következménye lehet a súlytalanság állapotában is. Ezt úgy lehetett modellezni, hogy egy szívritmus szabályzóval állandó mozgásra lehetett készíteni az izmot és egy bizonyos idő után az izom-mintából vett elemzések eredményéből következtetéseket lehetett levonni. Én úgy kerültem a képbe, hogy ezeket a szívritmus szabályzókat nekem kellett beültetni a nyulakba.

Jó kis beavatkozás volt, finom munkát igényelt. A hasfalon kellett egy tasakot kialakítani, ebbe került a szabályzó, majd a bőr alatti alagúton az illető ideghez kellett vezetni a vezetékeket, illetőleg itt rögzíteni azt. Mikor minden a helyén volt, az elektróda illesztése következett a szabályzóhoz és így elkezdett a nyuszi lába szabályos ütemben mozogni. A zárás igazán rutin feladat volt.



Fura volt látni az altatott nyulak egyik lábának egyenletes mozgását, míg a másik mozdulatlan volt.

Érdekes volt az is, hogy délután egy meghatározott időben kellett operálni, mert alkalmazkodnunk kellett az amerikai feldolgozó labor munkájához, meg még az is nagyon fontos dolog volt, hogy a kora reggeli New York-i repülőhöz kellett az időnket igazítani. Így legkésőbb éjfél után 10 perccel indult a mintát vivő autó, hogy direktbe lehessen a gépre adni az anyagot, ehhez kellett a kivétel idejét is időzíteni, meg a mintát tartalmazó doboz vámos által történő hivatalos lezárását is. Így került a képbe a már említett pénzügyőr. Annyi teendő volt ott nagy hirtelen ezeken az alkalmakon, hogy nem is igen figyeltem másokra, hogy kik nyüzsögnek, kevésbé a vámosra, mert hisz nekem egész más feladatomból volt.

Amikor kezdtük a műtéteket, egyik meglepetésem az volt, amikor Sréter Feri egy fél vödör szívritmus szabályzóval beállított. Azt megelőzően egyet-egyet láttam, de hát mindjárt egyszerre ennyit meglepő volt.

Sréter Feri még azért is volt érdekes, mert egyszerre két karórát viselt, az egyiket a jobb karján, a másikat a bal karján. Hol az egyiket, hol a másikat nézte.

– Tudod ez a bostoni idő, ez meg a magyar. Így tudom összehangolni a dolgokat. Nagyon-nagyon gyakran nézte az órákat.

Több műtét készült egy időben. Kövér Andris mindegyiket ellenőrizte még az izoláló lepedő alatt, hogy mozog-e a lába.



Megelégedve nyugtázta, ha a lepedő alatt minden rendben volt.

Egyszer kicsit palócos csengésű hangján hangosabban mondta:

– Te István, ez nem mozog!

– Bandikám, ez lehetetlen, az előbb még működött minden.

– Hidd el, hogy nem mozog. Biztosan jól csináltad?

– Hogy a fenébe ne, hiszen az előbb még mozgott.

– Nézd meg légy szíves még egyszer!

A szokásoknak megfelelően benyúlt a lepedő alá.

– Hidd el, nem mozog!

Hirtelen lerántottam az izoláló kendőt.

– Bandikám, az Isten áldjon meg, ez nem az operált lába.



Váratlan fordulat

Az inak pótlása ma sem könnyű feladat. Ha felbukkan valamilyen reménykeltő új anyag, azt ugye illik mihamarabb kipróbálni.

Ez alkalommal is az első kollaborációs megbeszélés arról szólt, hogy milyen állat lenne a legalkalmasabb arra, hogy ennek a szilikonból készített újszerű pótló anyagnak hasznos voltát bizonyítani lehessen.

A kutya nem alkalmas, mert hát a láb rögzítése nehézkes. A nyúl bár jó lenne, de az mindent kényszerűségből megrág, így a lábán lévő gipszből sem maradna semmi. Így ez sem jó. A sorban következett a tyúk. Jó hosszú inas lába van. A beültetendő kis csövecske méretileg is inkább ide felelne meg. A döntés a tyúkra esett.

A kollaborációs intézet főnöke ellentmondást nem tűrően kiadta egy fiatal doktornak: „Menj ki a piacra, vegyél vagy 5-6 tyúkot és indíthatjuk a kísérletsorozatot.”

Részünkről oly nagy előkészületet ez a beavatkozás nem igényelt – így hát vártuk a tyúkok jövetelét.



Hamarosan megérkeztek az állatok a fiatal doktor kocsijának a csomagtartójában.

Beszólt a fiúknak – a mi műtőssegédjeinknek és állatgondozóinknak. „Itt vannak a tyúkok, vegyéték át őket.”

– Három pár – mondta. Össze van kötve a lábuk, úgy ahogy azt a piacon szokták.

A csomagtartó kinyitásakor „furcsa állapotokat” észleltek a fiaink.

Valószínűleg a szokatlan hely – a kocsizozgása, a zaj, a sötétség fokozott ingerként hathatott a tyúkok bélrendszerére, és ha ez egy távoli földrészen történt volna, akkor azt mondhatnánk, hogy gazdagon gyarapították volna a guano-telet. De ezen túlmenően is bajok voltak, mert a szárnycsapások következtében az apró béltartalmi részecskék szerte-szét röppentek, szétszóródtak a csomagtartóban.

A fiúk „visszatartották” magukat – ismerték a doktort. Ebben a pillanatban megszólalt a telefon: elrendelték a doktort, aki nagy gyorsasággal elment, így hiába volt a fiúk buzgó segíteni akarása.

A tyúkok békésen káráltak a másnapi műtétiig az egyik kórteremben. Vízet kaptak – a bélrendszert nem kellett előkészíteni, mivel a lábon történik a beavatkozás, de ennek ellenére, az altatás miatt ez előírás volt.

Annak rendje-módja szerint készültünk a műtőbe, illetőleg az első állatot az előkészítőbe vitték. Ez a helyiség szolgált az altatásra, a kísérleti állatok esetleges szőrtelenítésére, infúzióbekötésre, egyszóval mindenfajta műtét előtti előkészítés-



re, ami ilyenkor szükséges. Majd az altatott állat felkerül a műtőbe, a beavatkozás végrehajtása után vissza a földszinti posztoperatív kórterembe.

Teljes készenlétben vártuk a műtőbe az állatot, de a kiírás időpontjára az nem érkezett. Eltelt vagy egy negyed óra – de a tyúk sehol. Kicsit kínos volt, mert hasonló eset alig fordult elő nálunk.

Ismételt telefon az előkészítőbe. „Altatási nehézség van” – jött a válasz. Elnézést kérve lementem az előkészítőbe, ahol megdöbbsentőt láttam: az egyik állatgondozó (falusi fiú volt) kezébe fogta a tyúkot és óriási köröket írt le vele a levegőbe.

– Mi a fenét csinálsz?

– Nem akar aludni és nálunk otthon a kappannál az volt a szokás, hogy kis pálinkát töltöttek a szájába, a fejét a szárnya alá dugták, jó párszor megforgatták a levegőben, az állat elkábult, s mire felébredt, már körülötte voltak a kiscsibék és nem volt baj.

– Tedd le a tyúkot! De az csak nem akart aludni.

A humán adagnak megfelelően kiszámoltuk, hogy mennyi altató kell, beadtuk, de ez a tyúk nem alszik.

Az egyik nagyokos megszólalt a hátam mögött:

– Tán alkoholista ez a tyúk?

– Ne bolonduljatok már – bár hirtelen belém vágott az a tapasztalat, hogy egyszer egy olyan kutyacsapat került be hozzánk, amelynek tagjai egy pálinkafőző területén éltek – s bizony gondjaink voltak az altatással.





Valakinek eszébe jutott, hogy a „nagy vastagban” (ez egy kísérleti módszereket összefoglaló könyv volt), hátha van adat. Volt.

Két és fél-, vagy háromszoros adagot kell a humán adatból visszszámolva adni altatásra a tyúkoknak, mert a szívritmusuk is közel háromszorosa az emberének, az anyagcseréjük is ehhez igazodik. A szükséges adag beadva – a tyúk alszik – fel a műtőbe – rövid beavatkozás után az állat lekerült a posztoperatívba.

Ettől fogva ment minden, mint a karikacsapás. Összevárták az állatokat, mivel ezek rövid beavatkozások voltak és a műtétek végén egyszerre vitték le a posztoperatív kórterembe.

A jól végzett munka után bementünk a szobámba, hogy még egyszer értékeljük a történeteket. Rövid idő múlva kopognak.

– Tessék!

Tibor állt az ajtóban, a műtő egyik nagyon megbízható, kiváló munkatársa.

– Elpusztult az első tyúk.

– Mégiscsak altatás lehetett az oka – mondtuk többen egyszerre.

– Nem.

– ??

A posztban a tyúkot olyan ketrecbe tették, ami közvetlen kutyaketrec mellett volt, s az abban lévő gyógyuló kutyus a rácson keresztül a lábával a tyúkot odahúzta és megette a fejét.

Igen. Ez nem várt fordulat volt.



A műtősfü

*V*an az úgy néha, hogy a legjobb akarat mellett sem sikerül semmi, annak ellenére, hogy felkészült vagy, a legjobbakat akarod, de egy kis túlzással mondva, valahogy semmi nem jön össze.

Nem tudom, ezt minek kell tulajdonítani, de valami kis zavaró dolog mindig közbekerül. Persze, akarva akaratlanul, bizony egy kis feszültséget okoz – ez ráragad a másokra, harmadikra, pedig hát ők sem akarnak rosszat.

Feszült lesz a hangulat.

Műtét közben az érlekötéshez használt fonál elszakad, az érfogó zárja idő előtt kipattan vagy nem akar kinyíllani, a behelyezett öltés beszakad, bár már ezerszer és ezerszer jól elvégezted ezt a műveletet.

Leesik a kedvenc, sokat használt csipeszed a földre, nem jön időben, amit kértél, az asszisztens kezéből kicsúszik az, aminek nem kellene.

Ilyenkor óhatatlanul is rámorog az ember.

– „Fogd már meg! El ne engedd, akármit ígérek!”



Persze, hogy nem akarja ő elengedni. De most kicsúszott a kezéből, kiborult valami – természetesen nem akarták. Cseng a telefon – akkor, amikor éppen nagy csendre lenne szükség, s megint elszakadt az a fránya fonál a lekötésnél. „Miért adtál rosszat?” – Persze, hogy nem akarta.

Szóval pukkanás előtt van az ember, s néha olyat mond, amit nem kellene.

Bizonyos szaporodás-biológiai szakkifejezések, igék, anatómiai képletek népi változatban történő megjelenése egy-egy feszült helyzetben olykor oldódás gyanánt elhangzik, olyan gőzkieresztés-féleképpen.

Nem kellene, de aki a műtő világában él és dolgozik, az tudja, hogy van ilyen.

Egy „valamilyen” napon egy májműtétet végeztünk – ez amúgy is kényes művelet. A kelleténél jobban vérzett, beszakadt az állomány – kértem a vérzéscsillapításhoz szükséges segédanyagot, de valahogy nem volt kibontva a tasakból. „Gyerünk már! Látod, hogy vérzik, ez egy kisebb méretű anyag volt! Nagyobb kellett volna! Ne sajnáld! Add már! Készítsd az öltést! Húzd meg egy kicsit a kampót! Szeretnék látni! Arrébb csúszott a kampó, igazítsd meg! Nem jó, egy kicsit arrább!” – szóval most így sikeredett ez a dolog.

Érzett a feszültség a csapatban.

Ennél a kritikus pontnál elnéztem a műtési területről és Józsikán, az angyali türelmű, faluról jött műtősfőn akadt meg a szemem.



– Eredj ki és káromkodj helyettem! – mondtam önkéntelenül is, kicsit érdesen.

Sikerült megoldani a dolgokat, egyenesbe jöttünk, rendeződött a helyzet. Ez egy pár pillanat pihenőt is engedett műtét közben, s ez alatt visszatért Józsika:

– Professzor úr – kérdezte a maga ártatlanságával, tágra nyitott szemmel. – Mit káromkodjak?

Felnevettünk és elmúlt a baj.



UTE PITE

*S*gaz, hogy a tudomány a határokon átível, de hát annak idején volt ennek korlátja is, például a Vasfüggöny.

Nehéz volt, vagy egyes esetekben nem is lehetett kapcsolatot teremteni kutatóintézetekkel, csoportokkal, személyekkel. Ennek ellensúlyozására hozták létre – legalábbis sebészeti vonalon – a Quadilaterális Szimpóziumot, ami megkönnyítette, hogy egymás intézeteibe ellátogathassunk, netalán hosszabb-rövidebb időt töltsünk tanulmányút formájában.

A quadilaterális szó a Német Demokratikus Köztársaságot, Csehszlovákiát, Lengyelországot és természetesen Magyarországot jelentette. Minden évben más-más országban volt általában egy-egy kutatósebészettel foglalkozó, vagy ehhez kapcsolódó összejövetel, a Quadilaterális Szimpózium. Azért, hogy sértődés ne legyen, ennek a nyelve angol volt – bár a németek kicsit orroltak.

Itt találkoztunk, barátságok is köttettek, megbeszéltük, hogy hol lesz a következő szimpózium, meg azt is kezdeményeztük, hogy két intézet vezetői és munkatársai mikor találkozhatnak, hazatérve be kellett a hivatalos szervekhez adni a



kezdemenyezést, hogy elinduljon bonyolult, hosszú útjára a „papír”.

Egyik ilyen út alkalmával összejöttünk a brünniekkel, ahol Koršistek és Čzerny professzorok májsebészettel és májátültetéssel foglalkoztak. Karácsonyi Sándor professzor úrral, aki a Magyar Sebész Társaság főtitkára is volt, közös munkába fogtunk, szintén a májsebészettel kapcsolatosan. Így megvolt a valódi alap (nem mondvacsinált), hogy mi Brnóba, ők pedig Debrecenbe jöjjenek. Előbb mi látogattunk oda.

A hasznos szakmai tapasztalatcsere mellett természetesen ilyenkor „jóléti” események is zajlottak.

Koršistek professzor nemcsak jó operatőr volt, hanem kitűnő vadász is, ezen túlmenően szerette a finom falatokat a hozzávaló italokkal együtt – szóval szerette az életet. Otlétünkkor ki is tettek magukért nagyon.

Mi is vártuk őket, mi is szerettünk volna a szakmaiságon túlmenően beleadni apait-anyait.

Valahogy úgy sikerült az időpontot is összehozni, hogy ez júniusra essen (jó idő, Hajdúszoboszló, Hortobágy, mindeütt megvoltak a kapcsolataink).

Ebédre vártuk az autóval jövő küldöttséget. Elmúlt már délután két óra, három, négy – sehol sincsenek.

Ma könnyen beszélünk, de ugye akkor mobil még a faszorban sem volt.

– De hát hol késhetnek? – izgultunk.

Úgy hat óra után, kissé elgyötörten, ami különösen a feleségeken látszott, megérkeztek.





– Egy kis gondunk akadt – mondta Čzerny professzor –, de a lényeg, hogy itt vagyunk, bocsánat a késésért.

Áá, semmi gond. Örültünk, hogy nincs baj. Éhesek voltak, így hát ebédből vacsora lett.

Talán az evés előtti kis pálinka is oldotta a fáradságot és gondoltam most már rákérdezhetek, hogy mi is volt a gond.

Koršistek válaszolt:

– Nem a térkép szerint jöttünk.

Gondoltam, valamit meg akartak nézni, vagy vásárolni szerettek volna – jótékony hallgatásba burkolóztam.

A csendbe belekérdezett Čzerny Janó ékes angolsággal:

– István, mondd meg, mit jelent az, hogy ute pite. Így külön mondva.

Teljes tanácstalanság részemről.

Janó törte meg ismét a csendet:

– Sokfelé ki volt írva az, hogy ute pite – így megszakítva – mondta megint.

Úristen! Mi lehet ez???

– Hol volt kiírva?

– Ott, ahol javították az utakat és elterelték a forgalmat. Ezért késtünk.

– Ute pite – ismételte és erősített rá Koršistek professzor is.

– Útépités! – kiáltottam fel.

– Áno, áno – mondták egyszerre mind a négyen.



Egy szösszenet külföldről

*V*annak történetek, amelyeket meg lehet írni – vannak, amelyeket nem. Na, nem azért, mert nem éreznék magamban annyi spirituszt, hogy ne tudnám plasztikusan megjeleníteni a történetet, vagy történeteket, de hát, ahogy manapság mondani szokás, személyiségjogi védelem vagy minek is kell nevezni. Na, szóval nem lehet és kész. Pedig hát lenne egy-két történetem, lenne miről mesélnem, hisz Isten kegyelméből hosszabb időt töltöttem már a házban (az egyetemen).

A szellemi lakatot képletesen a számra tettem, hogy jól tettem vagy rosszul tettem, nem tudom... Majd eldöntik.

Kétségtelen, az ízes magyar nyelvbe be-becsúszik egy-egy trágárság, de hát az úgy érvényes, ahogy akkor mondták. Ki lehet pontozni a szavak helyét, de ha valaki más szót használ ebben az esetben, akkor ugye az már nem ugyanaz. Mint például „paripa himpilimpit a popójába, avagy az emésztőrendszerének végkészülékébe”, nem úgy hangzik, nem eléggé adja vissza azt, mint ahogy eredetileg, indulatosan, más szóvirággal mondták volna.



Vagy ha csak azt mondom, hogy „kapja be”, ugye nem mindenki egyformán gondolkodik e szóvirágos folyamatról. Azon tanakodtam magamban, hogy megírom-e ezt az újabb kis szösszenetet, ám legyen.

Igaz, ez nem az intézet falai között történt, de szereplője voltam, úgy gondolom, hogy ez még belefér.

Négy ország, a Német Demokratikus Köztársaság, Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország alkotta azt a négy országot tömörítő, főként kutató sebészekkel és ehhez kapcsolódó egyéb kísérletekkel foglalkozó szervezetet, amely évenként más-más országban tartotta összejövetelét, a Quadrilatális Szimpóziumot. Angol nyelven folyt a társalgás, és természetesen az előadások is. Mivel nyugatra lényegesen nehezebb volt kijutni, jó lehetőség volt a külföldi szereplésre. A kialakult viták jók voltak, hasznos tanulságokat is le lehetett szűrni.

A tudományos minősítéseknél meghatározó volt, hogy valaki a „tudományával” külföldi kongresszuson is szerepelt. Az államközi egyezmény keretén belül a külföldi aspiránsoknál egy külföldi szereplés elengedhetetlen volt.

Elküldtük az előadás-kivonatokat – kinyomtatták. Így előre tanulmányozni lehetett azokat.

Az ülészakokat egy-egy elnök vezette a különböző országokból, az arányosság elvét lehetőleg betartva.

Így került sor rám is az egyik NDK-ban tartott Quadrin. Kilenc előadás volt ezen az ülészakon a programban. Többek között Perner professzor vietnámi aspiránsának az előadása is.



Komoly gondjai voltak a jelöltnek főképp az angollal, nem előadott, hanem szörnyű módon, alig érthetően felolvasott. Letelt a 10 perc, Perner Feri barátom integetett, hadd mondja a dolgát. Utolsó előadás volt, így elnéző lehettem.

Ahogy befejezte a mondandóját, jött részemről az elnöki kötelező:

– Van-e kérdés, hozzászólás?

Remélni mertem, hogy nem lesz, hisz alig lehetett érteni a beszédét. A mondandóját én is az előadás-kivonatából, meg itt-hon, Magyarországon végzett munkájából ismertem, részben.

Egy német jelentkezett. Egy jó másfél perces hozzászólása és több kérdése is volt az előadóhoz.

Ez a szegény legény az előadói emelvényen illedelmesen többször meghajolt, és vékony, a keletiekre jellemző hangon többször is mondta:

– Yes, yes, yes – de nem válaszolt.

Jaj-jaj – mondtam magamban. Itt baj lesz. Na, hogy gondolkodni tudjon a válaszon, megkérdeztem a némettől, hogy akar-e még hozzáfűzni valamit – reméltem, hogy nem akar, látva a zavart. De a német akart. Újabb angol szóáradatot zúdított a szegény párára, de Ő csak azt hajtogatta hajlongva, hogy yes, yes, yes.

Kínos, szinte síri csend lett az angol társalgásban, melyben megszólalt magyarul Perner Feri, jó hangosan:

– Érted a kérdést, Faszikám?





Tartalom

Előszöszzenet-féle	6
Sándor Pista bácsi	8
Kicsi csípős bosszú	11
12 nyúl füle – avagy kísérleti nehézségek.....	17
„Evipannal kezelt” sertéshús.....	21
Opus primus	26
Egy professzori műtét emléke	31
Névváltozás	34
Satu, kutya, kefe.....	38
A titkárnőkről.....	41
Mese a nyúlcomb körül – avagy kicsi tévedés.....	47
Váratlan fordulat.....	52
A műtősfű.....	57
UTE PITE.....	60
Egy szöszzenet külföldről.....	64



